VNS 15/2022 vp
Suojeluasiantuntija Päivi Tikkakoski
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Ympäristövaliokunta 24.1.2023

Asia: Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua.

Luonnonsuojeluliiton tärkeimmät huomiot:

- Kuntien tulee asettaa sopeutumista koskeva tavoite osana kuntien ilmastosuunnitelmia (Ilmastolaki 2022).
- Sopeutumistoimissa on huomioitava oikeudenmukaisen siirtymän toteutuminen.
- Luontokadon pysäyttäminen on keskeinen edellytys onnistuneelle sopeutumiselle.

Kunnat

Luonnonsuojeluliiton mielestä kuntien ilmastosuunnitelmissa tulee jatkossa edellyttää myös sopeutumistavoitteiden asettamista ja niitä tukevien toimien valmistelua (esim. tiekartat, pitkän ajan strategiat) sekä seurantaa. Vaarana on, kuten sopeutumissuunnitelman valmistelua tukevassa arviointiraportissa (Hilden ym. 2022) todettiin, että mikäli sopeutumistoimien tekeminen jätetään vapaaehtoiseksi ne jäävät usein tekemättä. Sopeutumistoimien synergioiden ja mahdollisten jännitteiden tunnistaminen suhteessa hillintätoimiin vahvistaisi ilmastotyön vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta, minkä lisäksi koordinointi mahdollistaisi myös resurssien yhdistämisen.

Oikeudenmukaisuus ja haavoittuvuus

Suunnitelman visiona on “hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa”, jonka lisäksi todetaan että“[p]ahimmillaan ilmastonmuutos voi lisätä yhteiskunnan jakolinjoja, kun ihmisillä on erilaiset mahdollisuudet vaikuttaa omiin sopeutumistoimiinsa”. Vision ja yhteiskunnallisen sopeutumiskyvyn/resilienssin saavuttamiseksi sopeutumispolitiikassa on huomioitava oikeudenmukainen siirtymä. Esimerkiksi alueiden, elinkeinojen ja yksilöiden erilaiset resurssit varautua ja sopeutua ilmastonmuutokseen tulee huomioida läpileikkaavasti toimien osalta, jotta eri alueiden, elinkeinojen ja ihmisten haavoittuvuus ei lisäänny

kohtuuttomasti. Tällä hetkellä sopeutumiskyky nojaa vahvasti yksilöiden ja kuntien omaehtoisuuteen ja valmiuksiin sopeutua sekä korreloi sosioekonomisen aseman kanssa. Sopeutumisen osalta on tärkeää seurata oikeudenmukaisuuden toteutumista, haasteita ja keinoja vaikuttaa näihin. Sopeutumisen oikeudenmukaisen siirtymän edellytyksenä on politiikkatoimien ja tukien kohdentaminen sopeutumiskykyä vahvistavaksi.

Ilmastonmuutos, luontokato ja huoltovarmuus ovat keskinäisriippuvaisia

Luonnonsuojeluliitto on tyytyväinen, että luonnon monimuotoisuuden merkitys on tunnistettu osana sopeutumista ja huoltovarmuuden vahvistamiseen pyrkiviä toimia, mutta huolenamme on että toimet ovat toistaiseksi pinta-alaltaan riittämättömiä. Esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategian mukainen suojelutavoite (30%) ja luonnon ennallistamistoimet on tärkeä huomioida tässä yhteydessä, sillä niiden merkitys on keskeinen ekosysteemien sopeutumiskyvyn ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamiseksi.

Sopeutumiskyvyn ja ilmastonkestävyyden parantamiseksi tarvitaan lisää luonnontilaa parantavia toimia talouskäytössä olevilla maa- ja vesistöalueilla, sillä näiden merkitys sopeutumiselle on aivan keskeinen (ks. IPCC AR6 2022). Ilmaston kuumeneminen vaikeuttaa toimintaa nykyisessä tehomaa- ja metsätaloudessa, joiden sopeutumiskyky on heikko. Ilmaston kuumenemista aiheutuneet kuivat ja kuumat kesät heikentävät kasvuoloja ja lisäävät haihduntaa erityisesti suoalueilla. Tämä voi lisätä turpeen hajoamista ja haitallisia ilmastopäästöjä ja kasvattaa siten ilmastonmuutosta kiihdyttävää vaikutusta (ks. Laine ym. 2019). Toisaalta talvisateisuus lisää ravinteiden ja lannoitteiden huuhtoutumista. Yksipuoliset, jaksottaiseen kasvumalliin perustuvat metsät ovat haavoittuvampia. Jo nähty metsien kasvun hidastuminen on osittain seurausta kuivuudesta, mikä tulee todennäköisesti jatkumaan mikäli ilmaston kuumenemista ei saada pysäytettyä. On tärkeää huomioida että usein ehdotettu metsänhoidon voimaperäistäminen voi muuttuvassa ilmastossa moninkertaistaa haitalliset ympäristövaikutukset ja on siten luonnon kantokyvyn kannalta kestämätön sopeutumisstrategia.

Suunnitelmassa ei toistaiseksi tunnisteta riittävästi näiden riskien yhteyksiä huoltovarmuudelle, pitkäjänteiselle sopeutumiselle tai esitä toimenpiteitä kokonaiskestävyyden vahvistamiseksi. Esimerkiksi globaalin luontokadon eteneminen on keskeinen huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta heikentävä tekijä, mikä tulisi jatkossa huomioida huoltovarmuuden tavoitteiden uudistusprosessin aikana ja jonka vuoksi toimia tarvitaan kiireellisesti sekä kansallisesti että kansainvälisesti ilmasto- ja luontorahoituksen kautta.

Lisätietoja:
Suojeluasiantuntija Päivi Tikkakoski, paivi.tikkakoski@sll.fi, puh: +358 444 910139